

El finançament de la pime catalana en el període 2000- 2014

Maig 2017

Resum executiu

- És objecte d'aquest INFORMES realitzar una mirada retrospectiva del finançament de les pimes catalanes al llarg del període 2000-2014, amb la finalitat d'identificar les grans tendències que s'han produït en aquest àmbit durant el que portem de segle.
- La unitat d'observació en què descansa l'exercici són les pimes que han presentat els seus estats comptables al Registre mercantil en els darrers dos anys. Aquesta informació, recollida a la base Pimesdat, és la font primària a partir de la qual elaborem des de fa 14 anys l'*Anuari de la pime catalana*.
- Al llarg del període hem viscut dues situacions econòmiques diferenciades: una de tònica expansiva, amb protagonisme dels sectors immobiliari i bancari, i l'altra de profunda crisi amb ajustaments generalitzats, tancaments d'empreses i altres. Els dos entorns determinen necessitats diferenciades de finançament que s'afegeixen als canvis estructurals que enregistra per ell mateix el món de la pime.
- La xifra de vendes de les pimes catalanes al llarg del període 2000-2014 va passar d'una mitjana de prop de 2,1 milions d'euros a l'any 2000, als 1,4-1,5 milions per empresa al final del període. Els resultats de les empreses s'han reduït a la meitat en els darrers anys del període considerat.
- L'actiu i el passiu de la pime catalana han crescut des dels 1,49 milions d'euros de mitjana al 2000-04 fins als 1,7 milions al 2010-14.
- L'estructura de l'actiu, que descansava en un 63% en actiu corrent (deutors, existències, etc.) al principi del mil·lenni, ha passat a un 50/50 entre actiu corrent i actiu no corrent (immobilitzat i inversions a llarg termini). Hi han intervingut, en aquest canvi, entre altres coses, la millora en la gestió d'estocs i l'escurçament dels terminis de cobrament de les pimes.
- L'estructura de passiu, que arrencava amb un pes elevat del deute a curt (48%) i d'un baix pes del patrimoni net (36%), s'ha capgirat: el patrimoni al 2014 és el 49% del passiu i el deute a curt, el 31%. En les partides del deute, al seu torn, el de llarg termini té tendència a créixer i el de curt termini, a disminuir.
- Les ràtios financeres més habitualment utilitzades presenten una evolució positiva i sostinguda en el que portem de segle:
 - o millora sostinguda de la ràtio de cobertura
 - o millora sostinguda de la ràtio de tresoreria
 - o millora de la ràtio de liquiditat fins al 2012 i posterior estancament
 - o reducció sostinguda de la ràtio d'endeutament
 - o gran estabilitat del fons de maniobra.

0 Introducció

0.1 Objecte

És objecte d'aquest INFORMES realitzar una mirada retrospectiva sobre les necessitats de finançament de les pimes catalanes i com les han cobert, a partir dels seus estats comptables oficials en el període 2000-2014, amb identificació de grans tendències.

L'exercici té sentit en el marc de la sèrie INFORMES de l'Observatori, però també en té en la mesura que coincideix en el temps amb la celebració de la Jornada "Les pimes: una alternativa atractiva d'inversió?", organitzada per PIMEC conjuntament amb el Col·legi d'Economistes de Catalunya (3 de maig de 2017). Aquest document contextualitza com han evolucionat tant l'estructura de finançament de les pimes com les principals ràtios financeres, amb l'esperança que això permeti entendre una mica millor el col·lectiu d'empreses al qual la citada Jornada convida els socis privats a invertir-hi.

0.2 Metodologia

Utilitzem les dades de Pimesdat, una base de dades de Pimec elaborada a partir del SABI que recull els estats comptables que les pimes catalanes han dipositat anualment al Registre Mercantil. Aquestes dades les recull sistemàticament l'Observatori de la pime, que n'elabora la publicació periòdica *Anuari de la pime catalana* des de l'any 2004, amb dades des de l'any 2000.

D'acord amb això, Pimesdat inclou d'origen les societats que dipositen els seus comptes. No inclou les empreses corresponents a treballadors autònoms (tinguin empleats o no), ni tampoc les societats que, pels motius que sigui, no han presentat els seus comptes al Registre.

Addicionalment, i això és també molt rellevant per entendre a quin col·lectiu ens referim, Pimesdat només recull les dades d'empreses amb una continuïtat mínima de dos anys en l'entrega dels seus comptes al Registre Mercantil. Per tant, a Pimesdat no s'hi inclouen les empreses que dipositen per primera vegada els seus comptes, ni tampoc les que eren actives l'any anterior (t-1) però no ho són (o no han presentat els comptes) en l'any en què es fa l'Anuari (t). Centrem, doncs, l'atenció en les empreses amb vida en els dos darrers anys i no recollim la resta d'empreses.

Pimesdat ha permès elaborar els anuaris indicats amb les dades d'una mitjana de 74.904 empreses anuals.

0.3 Contingut

Aquest INFORMES s'estructura en cinc apartats. En el primer fem una breu referència al context econòmic en què s'han desenvolupat les pimes. En el segon veurem com han evolucionat les vendes de la pime al llarg del període i

dues variables addicionals del compte d'exploració especialment rellevants en el context del treball: la rendibilitat i les despeses financeres. En el tercer analitzem les estructures de l'actiu de les pimes, com han evolucionat al llarg d'aquest segle. En el quart analitzem com han finançat les pimes la seva activitat, a partir del seu passiu. I finalment (apartat 5), s'analitza l'evolució de les ràtios financeres més habituals.

1 Breus notes sobre el context econòmic i financer de les pimes

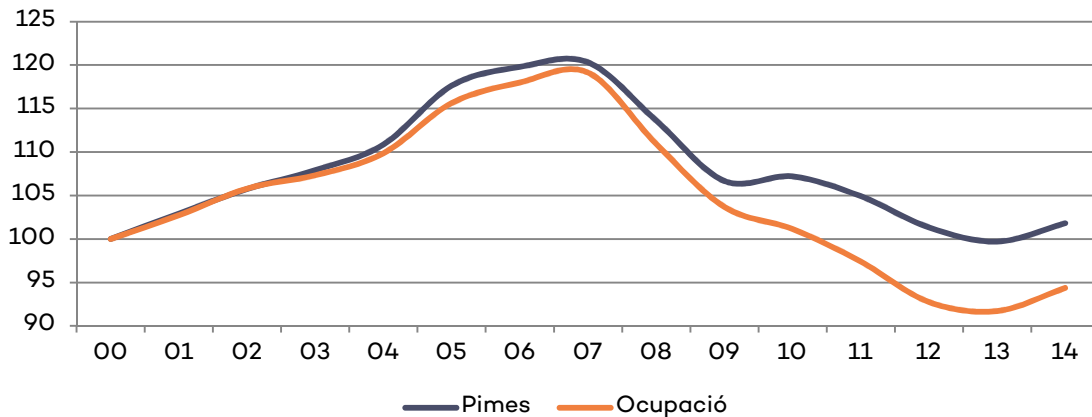
Aquest segle XXI ens ha portat situacions econòmiques molt contrastades: un creixement espectacular que va durar fins al 2007 i una profunda davallada de l'activitat econòmica fins al 2013. Això s'ha notat en el món de la pime catalana, que va passar de 207.400 empreses amb assalariats al 2000 a prop de 250.000 al 2007; després es va produir una gran desaparició d'empreses que ens situava al 2013 en el mateix nivell pràcticament que al 2000 (taula 1). En termes d'ocupats per part de les pimes, la caiguda a la segona part del període considerat encara va ser més acusada (taula 1 i gràfic 1)¹.

Taula 1. Nombre de pimes amb assalariats i persones ocupades per pimes a Catalunya

Any	Pimes amb assalariats	Persones ocupades
2000	207.388	1.493.316
2001	213.429	1.534.051
2002	219.305	1.580.049
2003	223.794	1.602.938
2004	229.905	1.640.635
2005	243.952	1.726.674
2006	248.436	1.761.954
2007	249.517	1.779.066
2008	235.650	1.656.709
2009	221.213	1.548.650
2010	222.292	1.510.574
2011	217.589	1.454.737
2012	210.148	1.385.345
2013	206.748	1.369.818
2014	211.126	1.409.433

¹ En aquest recompte de pimes amb assalariats i ocupats, així com en les dades utilitzades per elaborar PimesDat no s'hi inclouen les empreses classificades amb els següents codis CCAE:09: 84 (Administració pública, Defensa i Seguretat Social obligatòria), 94 (Activitats associatives), 97 (Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic, 98 (Activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi) i 99 (Organismes extraterritorials).

Gràfic 1. Evolució del nombre de pimes i de les persones ocupades. Índex base 2000=100

La crisi va venir a remolc d'una bombolla immobiliària i d'una situació propera a la fallida del sistema bancari al 2008 i anys següents. Això va portar a un enduriment de les condicions financeres per a totes les empreses, i en particular per a les pimes, més dependents que les grans de l'endeutament bancari.

Les condicions de finançament extern van ser cada vegada més exigents (en termes de garanties o reducció del volum de crèdit, per exemple); les anàlisis dels projectes empresarials i de la solvència es van convertir en molt més rigoroses; tot això sumat a un context en què els competidors bancaris havien disminuït dràsticament (entre absorcions i tancaments).

Així, a la crisi econòmica de mercat (caiguda de la demanda), s'hi va afegir la reducció del finançament bancari, un aspecte que pot haver fet tancar moltes pimes. En definitiva, una empresa pot tenir problemes per adaptar-se a una caiguda de vendes, però pot ser tant o més costós suportar que el finançament bancari passi de 100 a 20, per exemple, d'avui per demà.

En un sentit oposat a les necessitats de finançament extern, la caiguda de vendes i la disminució de la inversió en redueixen, respectivament, el deute a curt i a llarg termini. I totes dues coses s'han produït en el període que considerem.

Els canvis en l'estructura de balanç i les ràtios financeres de les pimes que veurem en aquest document s'han d'emmarcar en el context descrit.

2 Evolució de l'activitat i dels resultats

Les xifres de vendes de les pimes catalanes al llarg del període 2000-2014 presenten una tendència a la baixa. Dels prop de 2,1 milions d'euros de mitjana que s'enregistraven a l'any 2000, la facturació anual mitjana per pime va baixar fins els anys 2006 i 2007, quan pràcticament es van recuperar les dades de l'inici de segle. Però al 2009 i anys següents es va situar en els 1,4-1,5 milions per empresa fins al 2014.

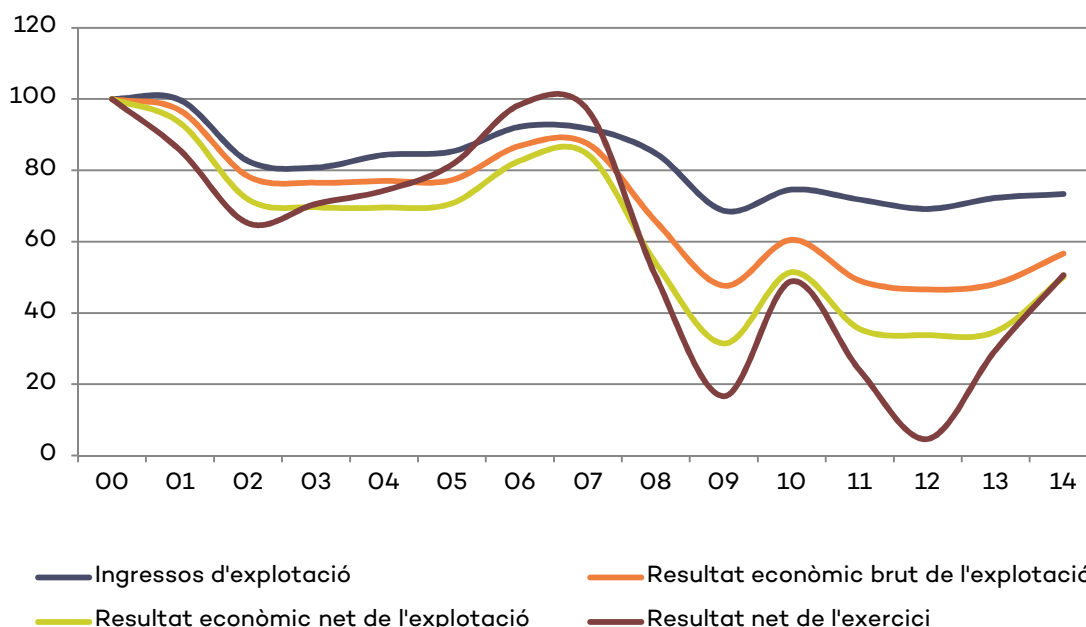
A la taula 2 presentem els valors mitjans anuals per empresa corresponents als tres quinquennis del període considerat, 2000-2004, 2005-2009 i 2010-2014 a les vendes, despeses financeres i resultats nets.

Taula 2. Vendes, despeses financeres i resultat de l'exercici. Mitjanes per als períodes 2000-2004 i 2010-2014

	2000- 2004	2005- 2009	2010- 2014
Ingressos d'explotació	1.861,3	1.758,0	1.502,1
Despeses financeres	25,8	25,5	19,8
Resultat net de l'exercici (després d'impostos)	52,0	45,2	20,7

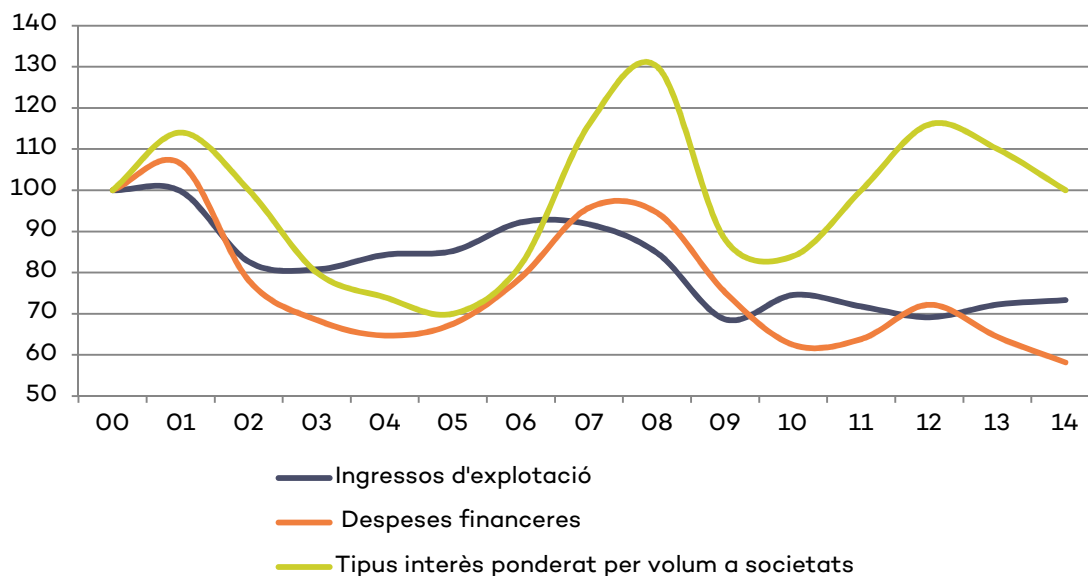
Al gràfic 2 hi figuren els valors anuals de les mateixes variables. Com es pot observar, fins al 2007 l'evolució dels resultats d'explotació anava força en paral·lel amb l'evolució de les vendes, però a partir d'aquest any els resultats van empitjorar molt més que les vendes fins al 2013. En efecte, el resultat brut d'explotació (ingressos menys consums i personal), el resultat net d'explotació (l'anterior menys les amortitzacions) i el resultat net de l'exercici (després d'impostos) no paren de reduir-se encara més que les vendes. Al 2014, en l'inici de la recuperació econòmica general, els nivells de vendes i de resultats comencen a apropar-se.

Gràfic 2. Evolució de les vendes i dels resultats. Índex base 2000=100

En canvi, els costos financers de les pimes evolucionen de manera força semblant als tipus d'interès vigents per a societats, amb disminucions relatives al 2003-2006 (quan en el mercat es donen tipus d'interès més baixos que en anys anteriors) i tornen a mostrar una caiguda al 2013 i 2014 (quan els tipus tornen a baixar) (Gràfic 3).

Gràfic 3. Evolució de les vendes i de les despeses financeres. Índex base 2000=100

3 Estructura de l'actiu de la pime catalana

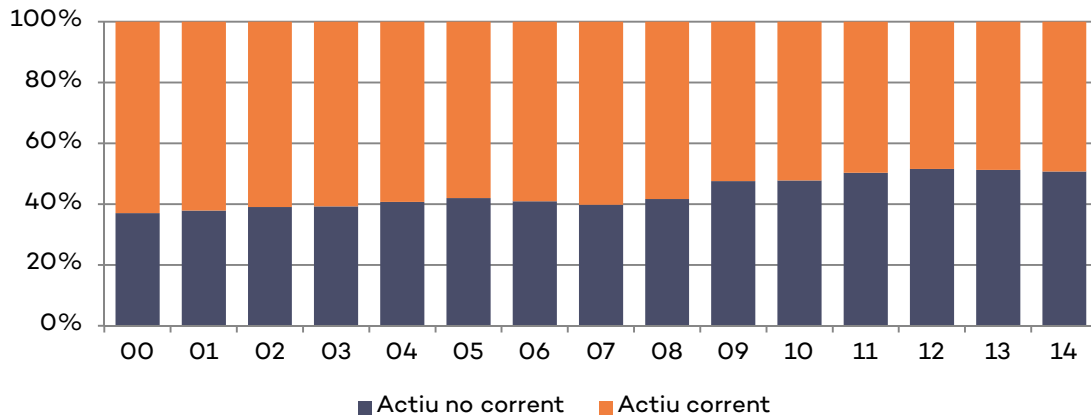
El valor de l'actiu mitjà per empresa ha augmentat en cada quinquenni del període considerat respecte al quinquenni anterior. En efecte, d'uns valors mitjans anuals de 1,5 milions d'euros es va passar a 1,6 en els anys 2005-2009 i la xifra va seguir creixent fins a prop d'1,7 milions en el darrer quinquenni. A la taula 2 es presenten els valors dels diferents components concrets d'aquesta part del balanç.

Taula 3. Actiu de la pime catalana (Milers d'euros corrents)

	2000- 2004	2005- 2009	2010- 2014
ACTIU NO CORRENT	576,6	684,2	840,7
Immobilitzat intangible	82,4	69,2	61,3
Immobilitzat material i inversions immobiliàries	369,6	431,8	495,5
Inversions financeres a llarg termini i altres actius no corrents	124,5	183,3	283,9
ACTIU CORRENT	912,4	932,0	828,6
Existències	247,0	269,5	218,4
Deutors	473,2	441,8	343,9
Inversions financeres a curt termini	78,8	92,7	131,7
Efectiu i actius líquids	107,5	122,8	129,7
Altres actius corrents	5,9	5,2	5,0
TOTAL ACTIU	1.488,9	1.616,2	1.669,3

D'una estructura d'actiu que arrencava el mil·lenni amb predomini de l'actiu corrent (deutors, existències, etc.) (63% al 2000), al darrer any disponible (2014) aquest ja representa només el 49,2% de l'actiu, després d'una tendència a la pèrdua de pes força clara i consistent en el temps (Gràfic 4). Vol dir això que l'actiu no corrent (immobilitzat + inversions a llarg) ha passat a guanyar pes fins a significar una mica més de la meitat de tot l'actiu.

Gràfic 4. Evolució de l'estructura de l'actiu. % sobre el total de l'actiu

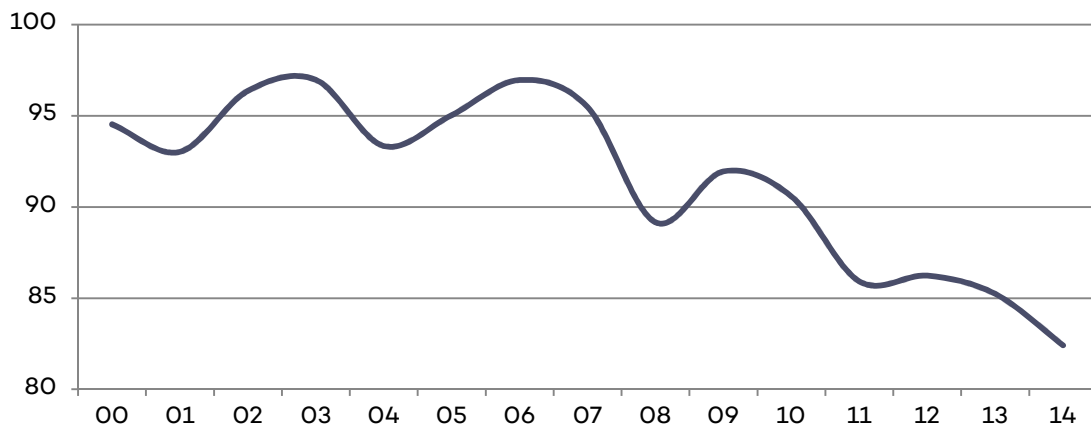

En aquest període els terminis de cobrament han evolucionat a la baixa (i amb ells la partida de Deutors), particularment des del 2011, any en què s'introdueixen millores substancials en la legislació sobre la morositat. En concret, per quinquennis els terminis mitjans de cobrament han estat aquests:

- 2000-2004 95 dies
- 2005-2009 94 dies
- 2010-2014 86 dies

L'evolució any a any ha estat la que figura al gràfic 4. Es passa dels 95 dies a l'any 2000 als 82 dies al 2014.

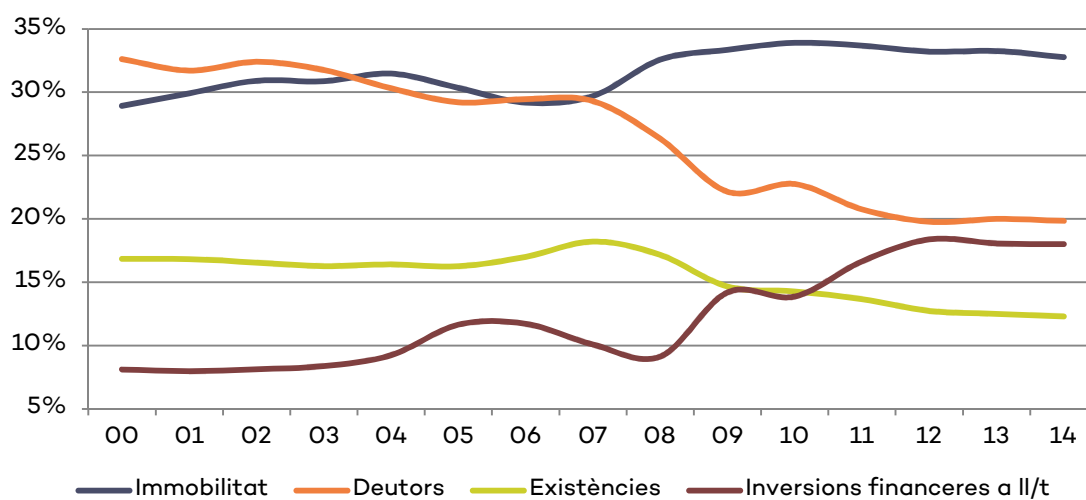
Gràfic 5. Terminis de cobrament de les pimes (en dies)

A més de les millores en els terminis de cobrament també s'ha racionalitzat progressivament la gestió d'estocs (i, en conseqüència, també ho ha fet la partida d'Existències), particularment des del 2008 ençà.

Davant d'aquests moviments en les partides d'actiu, l'Efectiu i les Inversions a curt termini, les Inversions financeres a llarg termini i també l'Immobilitzat han guanyat pes relatiu en el balanç de la pime catalana. Al gràfic 5 es pot observar el pes de tots aquests diferents components de l'Actiu.

Gràfic 6. Evolució dels components de l'actiu. % sobre l'actiu total

4 Estructura de passiu de la pime catalana

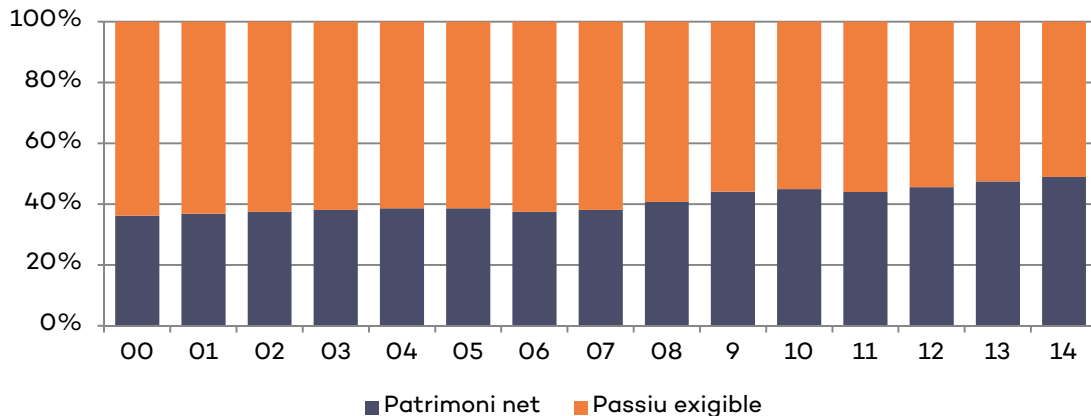
El valor del passiu mitjà per empresa ha augmentat en el darrer quinquenni respecte al primer quinquenni de segle (d'1,49 milions d'euros s'ha passat a 1,67 milions), amb el detall per partides i subperíodes que figura a la taula 4.

Taula 4. Passiu de la pime catalana (Milers d'euros corrents)

	2000- 2004	2005- 2009	2010- 2014
PATRIMONI NET	557,2	642,8	771,8
Capital	189,5	202,7	248,4
Reserves, ajustaments, subvencions i altres	315,7	394,9	502,7
Resultat de l'exercici	52,0	45,2	20,7
PASSIU NO CORRENT	244,7	324,8	369,3
Deutes a llarg termini	232,7	314,6	345,1
Altres passius no corrents	12,1	10,2	24,2
PASSIU CORRENT	687,0	648,5	528,3
TOTAL PASSIU	1.488,9	1.616,2	1.669,3

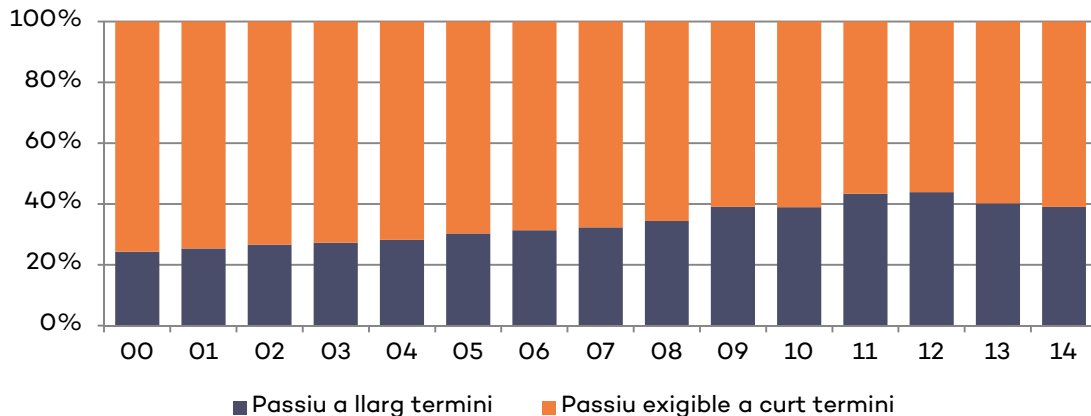
D'una estructura de passiu que arrencava el mil·lenni amb predomini del deute a curt termini (48,2%) i un baix pes del patrimoni net (36,3%), s'ha passat a una estructura en què aquests dos components han intercanviat pràcticament els seus pesos. Així, al 2014 el deute a curt representa només el 31,1% del passiu i el patrimoni net, el 48,9%. Per tant, l'estructura financera de la pime catalana ha guanyat en robustesa i solvència.

Gràfic 7. Evolució de l'estructura del passiu. % sobre el passiu total

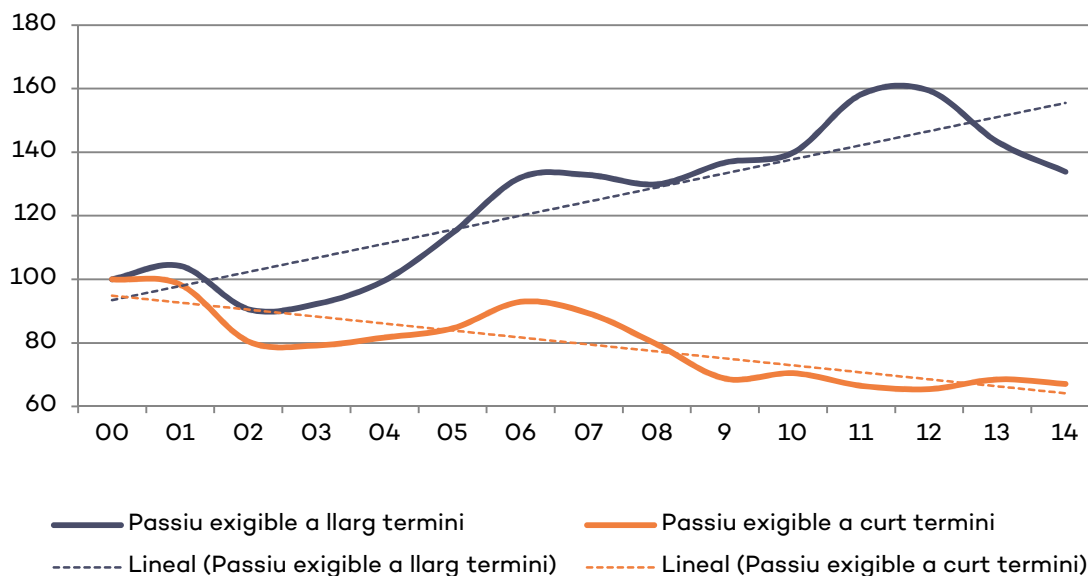
En el camp del deute, el de curt termini ha tingut tendència a perdre pes en favor del deute a llarg (Gràfic 8). Específicament, el mil·lenni arrencava amb pesos del 76/24% entre el de curt i el de llarg termini; al final del període considerat les proporcions són del 61/39%.

Gràfic 8. Evolució de l'estructura del deute. % sobre el deute total

En aquest darrer sentit és rellevant ressaltar les tendències que presenten l'endeutament a curt (disminució) i l'endeutament a llarg (augment) (gràfic 9).

Gràfic 9. Evolució del deute a curt i llarg termini. Índex base 2000=100

5 Ràtios financeres de les pimes

En aquest apartat presentem els resultats de com han evolucionat cinc ràtios financeres que s'utilitzen de manera molt habitual. Es tracta de les següents:

- *Solvència*: $\text{Actiu} / (\text{Passiu corrent} + \text{Passiu no corrent})$
- *Fons de maniobra*: $(\text{Patrimoni net} + \text{Passiu no corrent}) / \text{Actiu no corrent}$
- *Liquiditat*: $\text{Actiu corrent} / \text{Passiu corrent}$
- *Tresoreria*: $(\text{Actiu corrent} - \text{Existències}) / \text{Passiu corrent}$
- *Endeutament*: $(\text{Passiu corrent} + \text{Passiu no corrent}) / \text{Passiu}$

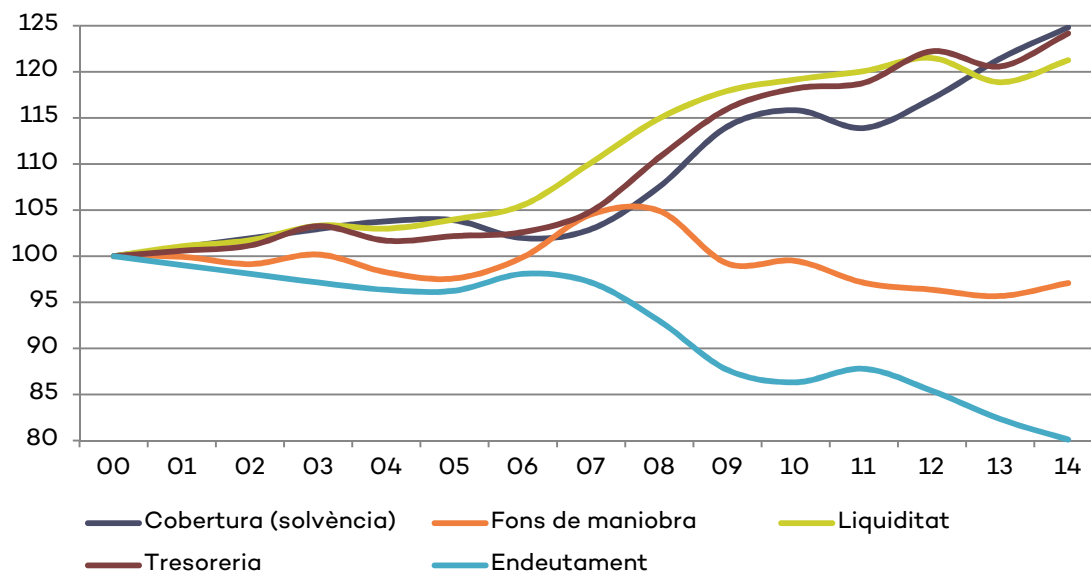
Els valors mitjans que adquireixen aquestes cinc ràtios per quinquennis durant el període considerat són els que figuren a la taula 5.

Taula 5. Ràtios financeres de la pime catalana per als períodes 2000-2004 i 2010-2014

	2000- 2004	2005- 2009	2010- 2014
Cobertura (solvència)	1,60	1,66	1,86
Fons de maniobra	1,39	1,41	1,36
Liquiditat	1,33	1,44	1,57
Tresoreria	0,97	1,03	1,16
Endeutament	62,5%	60,2%	0,54%

L'evolució concreta de cada un d'ells, any a any, és la que reproduïx el Gràfic 10.

Gràfic 10. Evolució de les principals ràtios financeres. Índex base 2000=100

De manera sintètica, les pimes enregistren una estabilitat en les ràtios financeres de referència, però a partir del 2007-2008 es generen unes tendències força inequívocues fins al 2015:

- millora sostinguda de la ràtio de cobertura
- millora sostinguda de la ràtio de tresoreria
- millora de la ràtio de liquiditat fins al 2012 i posterior estancament
- reducció sostinguda de la ràtio d'endeutament
- gran estabilitat del fons del maniobra.